

Philip Godina, upravitelj.

Anna P. Kramar:

BEGUNČEK MIRKO

Povest iz vojnih dni

Pijavke so bile Mirku dobro znane živalice. Nekoč, ko je bredel vodo v potoku, se mu ena vrasala v nogo; brž jo je odstranil ter jo prebri s kamnom — in bila je polna njegove krvi. Od tistega dne so se pijavke Mirku silno študile, ugibal je kakšne neki morajo biti človeške pijavke, o katerih je govoril oče.

Pa mu je enkrat ata pokazal karikaturu v časopisu in mu dejal: "Vidiš, Mirko, tole je pijavka."

Karikatura je predstavljala debeluharja z velikim podbradkom, debelim trebuh in tolimi prsti, na katerih so se bleščali dragi kamni. V roki je držal bič, s katerim je opletal po hrbitih suhih motičkih, ki so kopali rudo, iz katere so kotilili svetli zlatniki k nogam mogočnega gospoda.

"Pa zakaj se pravi takim gospodom pijavke?" je vprašal Mirko očeta.

Oče mu je odgovoril, da je še premajhen, da bi prav razumel to stvar, ko bo večji, mu bo več povedal o takih pijavkah.

Omenil mu je le toliko, da so ti gospodje pijavke zato, ker pijejo delavcem kri s tem, da jim za težko in dolgotrajno delo skoro nič ne plačajo; sami pa imajo milijone dobička od krvavih žuljev delavskih rok. Če se jim zasdi, da nimajo dovolj profita, tedaj hujšajo ljudi na vojno, ker vojna jim daje ogromne dobičke.

Mirko je bil blister deček, zato ni pozabil na to, kar mu je takrat pravil njegov zdej mrtvi ata. V njegovi mladi duši je vstajal srd, ki je koval načrte, kako bi se, ko bo zrastel, maščeval nad grdimi pijavkami, ki so mu umorile očeta.

Nekoč je te svoje naklepe zaupal svoji mami, a ona je rekla, da bi, če bi se skušal maščevati, dosegel le to, da bi pijavke še njemu izpi-le kri.

Ubogi deček, ki je bil trdno prepričan, da je bilo krivično, ker so mu v vojni ubili očeta, je žalostno akcionil glavo in odšel na vrt ter zamisljen ogledoval lepa drevesca, nad katerimi sta se še pred nedolgo z očetom tako radovala. Silno mu je bilo hudo, ko se je spomnil, da njegov ata ne bo več videl teh lepih drevesc.

Tuga, ki se je naselila pri njh, ko je odšel Mirkov oče v vojno, je bila zdaj še mnogo hujša. Dolga se jim je zdelala zima in lepe pomladi se niso posebno veselili — saj ni bilo več očeta, ki bi veselo žvižgajoč pomagal ob prostih urah obdelavati vrt in njivo.

In še drug vzrok je bil, da se te pomladi niso veselili, ne le Možinovi, pač pa vsi prebivalci lepe Goriške. Povsod se je širila govori-ca, da bodo morali prav kmalu zapustiti svoje domove — kajti vojna vihra je pretila završiti nad solnčnim Primorjem. In završala je z vso svojo divjo in kruto silo. Ljudje so bežali iz svojih domov v begunstvo, po cestah so se pomikale dolge vrste vojaštva proti goriški strani. Silno so grmeli topovi, po zraku so krožili zrakoplovi in metali bombe v zaledje. Vedno huje je divjala vojna, vedno več begun-cev je romalo po prašnih cestah v bedo in gorje begunskega življenja. Vedno več vojaštva je prihajalo in kmalu so bili kraji v zaledju vsi polni uniformiranih možikov.

Celo Možinovi so morali deliti svojo majhno hišico z vojakmi. Mirko se je z vojakmi kmalu sprijaznil, le to mu je bilo hudo, ker so tako brezobzirno delali škodo po vrtu, njivi in travniku.

Enkrat, ko je videl, kako so konji grizli bujna sadna drevesa, ki so rastle ob vrtnem plotu, je poprosil vojaka, naj priveže konja stran od dreves.

Vojak pa se mu je glasno zasmejal: "Hej dečko, za temi drevesi v nekaj mese-cih ne bo več sledu."

Mirko je razumel vojakove besede, vedel je, da bodo morali v begunstvo, če sovražnik vzame Goričo. Nato so bili vsi ljudje v bližini mesta pripravljani. Pobrali so sproti dozore-vajoče poljske prideleke in jih spravljali v var-nejše zaledje. Tudi Možinovi so pobrali skromne prideleke svoje male domačije in jih s kravico vozili v oddaljeno vas.

Lahko bi jih bili skoro sproti porabili, to-da živeli so raje ob zelenjavi z vrta in vojaškem kruhu, kadar so ga mogli dobiti, samo da bi imeli malo hrane za slučaj, da bi bili primorani zapustiti svoj mali dom. Tudi nekaj pohištva in obleke bi bili radi spravili na varno, dokler ne začno deževati grnate krog njih, kajti tega je bilo pričakovati vsak čas.

Ko so spravili na varno zadnji tovor še ne prav dozorele koruze, so spet naložili vozice z lahki kosi pohištva in par zaboji posode in obleke. Mirkova mama je s vrvmi pritjevala mali tovor k stranicam vozčka, medtem ko je šel Mirko v hlev, da privede kravico. Komaj pa je utegnil natakati Sivki majhen vo-lovski jarem, že je zaslišal silen pok. Hiti je ven, in z grozo zapazil, da je bomba iz zrakoplova zadela njihov natovorjeni voz.

Stekel je proti vozu, hotel pogledati, če ni bomba morda šlela tudi matere, toda vojaštvo, ki se je v hipu zbralo okrog razstrelje-nega voza, mu ni pustilo blizu.

"Mamo hočem poiskati," je jokaje prosil Mirko, vse zaman, niso ga pustili na kraj ne-reče.

Ni mu preostajalo drugega kot počakati, da mu vojak povedo, če je ranila bomba nje-govo mater, ki se je mudila pri vozu, ko je zrakoplov spustil smrtonosne bombe. Ves zbe-gan je tekal okrog vojakov, ki so v krogu za-stržili voz.

Gledal je, če bi mogel kje ugledati mater in naenkrat so mu oči obstale na dveh sanitej-cih, ki sta se sklanjala nad nečim tam ob gr-movju kraj potoka; nedaleč stran od uničenega voza.

"Mama!" je kričnil Mirko in se z vso silo zagnal v skupino.

Preden sta se sanitejca zaveda, je skočil med njiju in pokleknil k ranjeni mami, v istem hipu ga je pa prišla močna roka in ga s silo potegnila stran. Sanitejca pa sta brž pogrnila ranjenko in jo položila na nosilnico, ki so jo vojak medtem dostavili.

Mirko so vojak odvedli v hišo in povedali obupno jokajoči stari materi, da bo ranjena žena kmalu dobra; povedali so ji tudi, kam so jo odnesli.

Stara žena se je takoj odpravila z Mirkom do vojaške bolnice, da bi se sama prepri-čala o stanju ranjene. Pa vojaški zdravnik ji niso dovolili k njej; rekli so jima, naj se vrneta zjutraj.

Vsa potirata sta odšla in se zgodaj zjutraj spet vrnila — tedaj pa so jima brez ovinkov povedali, da je ranjena žena kmalu potem, ko so jo prineali v bolnico — umrla.

Stara žena se je zgrudila onesveščena in Mirko je odrovenel groze. Njegova mama mrtva! Kot oster nož ga je to rezalo v mlado srce. Tih je bil pogreb Mirkove mame kot pogreb vojaka na bojišču — nič ni bilo zvone-nja — blizu bojišča niso smeli zviniti; grmeli pa so topovi; strašno, skoro brez prestanka. (Dalje v naslednjem številu.)

F. K.:
Ljubezen in valovi Save

Prav tam na koncu sosedne vasi je v temni koči živela sred-nje stara žena s par nedorastlimi otroci. Njen mož se je hotel izogniti usodi hlapca Jerneja in je že pred leti odšel na Nemško. Za njim sta odšla starejša sino-va ter se zgubila v svetu.

Po preteku nekaj let se je njen mož zopet vrnil in prinesel s seboj mesto denarja suh, pre-bledel obraz. Par let je pritaženo pokaljeval, nakar je odšel v za-služben pokoj. Zeni pa sta ostala dva mala otroka, za katere je morala sama skrbeti. Deklica je naglo doraščala in začela pohaja-ti v šolo. Večkrat se spominjam te plabe, bosonoge deklice, ki je tekla skozi vas.

Minilo je nekaj let in jaz sem že moral krepko držati za plug. Za šolsko berilo se nisem več brigal, še manj pa za katekizem. Golobradcu se v tem času dozde-va, da je že fant; vendar pa se njegovi mladostni ideali jako počasi razvijajo pod strogim kmetskimi jarmom: "moli in de-laj." Sicer smo se s tovariši že spu-stili v jasno poletno noč ter vriskali in poslušali, ako imamo že dovolj močan glas; celo do okna deklet, ki so z nami hodile v šolo, smo se drznili, vendar so se naše misli črtale še nejasno ter smo zopet plaho odšli.

Nekega večera, ko delam pri živini, prihitel v hlev mlada, zala deklica in prične moliti krave. Njeni svetlobarvni lasje so ka-kor velika kodeljca, pokrivali rdečelčni obraz, in njen čisti predpasnik se mi je zdel prelep, da bi ga zadel kravlji rep.

Prisotnot tega lepega bitja me je prijetno vznemirila. Ne-kam v zadregi jo vprašam, če-gava je. Zvonko se mi nasmeje in pravi: Ali ne poznaš več on-gave Mice? Ali meni se bolj dopade ime Mici, tako so mi re-kili v Ljubljani, kjer sem služila. Prišla sem domov za par tednov na počitnice. In ker mi je doma preveč dolgočas, bom tvoji mate-ri pomagala pri delu.

Napol mestna Mici je bila še vedno pridna deklica ter veatno pomagala materi na polju in v kuhinji. Ako sem malo predol-go po večerji slonel pri kuhinjskih vratih ter gledal Mici, so mati potegnili metlo in jaz sem jo odkuril v seno, kjer sem še dolgo mislil na Mici. Celo mono-toničen glas starega očeta, ko je brbljal rožni venec, sem lažje poslušal, ker je blizu mene kle-čala Mici.

Mati je moja naklonjenost do Mice precej ostro opazovala; vendar pa je najbrž zaključila, da še ni v štadiju gotovitosti, kaj-ti nekega dne pozno popoldne je ukazala, da greva v oddaljen vrt po sadje.

Mici je dano priliko dobro iz-rabil za poredno igro ter me pridno obmetavala z mehkim sadjem. Poiskala je v travi sad-ne dvojčke ter hotela vedeti, ka-ko se zgodi, da nastaneta iz ene-ga sadu dva. Jaz na to velemu-no vprašanje še takrat nisem znal odgovoriti in sem jo v ve-liko zadregi pograbil, privzdig-nil od tal in pošteno premikastil.

Ona je seveda proti moji roba-tosti protestirala in rekla, da sem preveč močan. Rekla mi je tudi, da so mestni fantje bolj mehki in ljubomirni, in njene velike rujave oči so pričele sa-njavo gledati v svet.

Kmalu se je zopet zala Mici po-slovala ter odšla v mesto. Krep-ko mi je segla v roko in vpraša-la: "Ali boš tudi ti šel kmalu po svetu?" Čutil sem neko prita-ženo boleat, ko nisem deklice več videl, a komu potožiti tega ni-sem upal.

Minilo je zopet nekaj let in jaz sem že precej časa delal po to-varnah in temnih jamah ob reki Illinois. Ameriško življenje in čitanje knjig mi je precej raz-jasnilo staze življenja ter skriv-nosti vrta in sadu.

Gledam nekega dne pri večer-ji v časopis in v starokrajkih novicah opazim: Marija P. sko-čila v Savo; njeno truplo najde-no pri Litiji. — Žlica mi pada iz rok. Živo mi stopi pred oči sme-

joča, zala deklica in jesenski sad-ni vrt.

Zvedel sem posneje, da je bila uboga Evina hčerka noseča ter je prišla domov k materi, da pre-bije težke posledice ljubezni. Brezračna mati je pa namesto tolažbe in poduka s strupenim jezikom hčerko poglala v obup, ki jo je blazno tiral preko gore proti Savi, kjer so njeno brez-mejno tugo in gorkoto dveh življenj uničili hladni valovi. — Ni bilo tam nobene prijateljice, ki bi deklico potegnila iz valov, jo po-gladila po obupnem čeki ter z raz-lago čiste resnice o ljubezni — o naravnih zakonih — vdahnula nov up življenja. — "Domovina mili kraj ... Čerkve bele tam stoje," se prav lepo sliši.

Mnogo let je že minilo, a še vedno mi v tihih nočeh spominja pohitjo k Savi. Zdi se mi, da zrem v globočino kot bi hotel vprašati, zakaj so ti valovi u-gasili luč v obeh ljube deklica in zakaj so udušili njen zvonec nasmev? A reka naših pradedov se mirno valovi naprej kot bi odvrčala vso krivdno. In ako bi mogla povedati svojo zgodovinsko povest, bi zapisala tole:

V davnih dneh, ko še ni stal Podlebeški grad, ko temnosivega zvonika v starem trgu Vače še ni bilo in ko je rimski tabor vr-hu Kleks komaj dobro stal, je bil moj narod takrat še tujih verskih spon in grehov prost. Prosto so prihajale deklice k me-ni, plavale po moji gladini in ni jih bilo agram, ko so se moji va-lovi igrali z njihovimi grudi, medtem ko so solnčni žarki vil-ovali rožno barvo na njih sveža lica. V tihih poletnih večerih se je na mojih bregovih čula pri-mitivna slovanska pesem lju-bezni.

Nekega dne pa so prišle tuje človeške prikazni in izvršile ti-sto, kar je Prešeren povedal v "Krstu pri Savci." Dežela se je napolnila z duho-vi in strahovi. Deklice mi niso več zaupale svojih čustev in hrepenenj, ampak so v svojih temnih kamričah molile neka meni nepoznana božanstva. Fant, ki je v teh čumnatah lju-bil, se je svojega čina sramo-val. Deklica čina ni mogla zata-jiti in hinavski svečeniki nove vere so jo kazali s prtom. Po-lastil se jo je obup in nekega več-čera so moji valovi ohladili gor-koto njenega telesa; saj ga njen strahopeten ljubimec ni bil vre-den.

Stoletja so že potekla in mno-go mladih deklet je že pljuakni-lo v moje valove. Podlebeški grad tam na bregu je že podrt in z njim so izginili tisti, ki so mo-jemu rodu strah in greh valili. Zopet se moj rod počasi drami in osvaja svojo staro avobodo in razum.

Tam v starem trgu še stoji visok Andrejev stolp, ki postane v bodočih dneh spomenik mrač-njastva, ker vzebo bo še nekaj let, predno vrenema se bodo Kranjcem vsem xjanila.

SMESNICE

Rokavica

Vse je povedala svoji prijate-ljici. Nobene reči ne skrivala pred njo — že zato ne, ker je znala mokčati.

"Pred tremi dnevi sem si ku-pila nove rokavice — in danes sem eno vrgla v peč."

"Zakaj?" se je začudila prija-teljica.

"Ker sem morala eno nekeje pozabiti."

"Pri Mirku?"

"Saj pravim, da ne vem, pri kom. In ker ne maram da bi drug za drugega vedela, ne mo-rem nobenega vprašati zanjo."

Čez teden dni je vzele stvar zo-pet v misel.

"Mirko mi je poslal eno roka-vico."

"Ah, škoda, vidiš, da si dru-go sežgala."

"Nič ne de, saj bi mi tako nič ne koristila."

"Zakaj ne?"

"Ker rokavica, ki mi jo je Mirko poslal, ni moja ... ampak od neke druge ženske."

Minka pa potrebuje za vsako stvar resno dolgoro!

"Čudež — saj je potrebovala 30 let, da je postala stara 23 let!"

Idealen zakon

— Moja žena dela vse, kar ho-če.
— In vi?
— Jaz tudi.
— No, tudi jaz delam vse, kar ona hoče.

STANOVANJE IN HRANO

ali pa samo stanovanje dobe mo-ški lahko na 2253 S. Millard Ave., Chicago, Ill.—(Adv.)

NAROČNIKI POZORI

Zaenajme (Dec. 31, 1930) po-meni, da vam je naročnina po-tekla iz dan. Ponovite je pra-vočasno, da vam lista ne utri-vimo. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstavljen, kar ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče vstavljen vlad napačnega na-slova, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Nal zastopniki so vsi dru-štveni tajniki in drugi zastopni-ki, pri katerih lahko plačate na-ročnino.

Naročnina za celo leto je \$6.00 in za pol leta pa \$3.00. Člani SNPS doplačajo \$4.50 za leto, za pol leta \$2.40.

Za mesto Chicago in Cleveo za leto \$7.50, pol leta \$3.75, za čla-ne \$6.50.

Za Evrope stane za pol leta \$4.50, za vso leto pa \$9.00.

Tednik stane za Evropo \$1.70. Člani doplačajo samo 50c na poštnino.

Mladinski List stane za celo leto \$1.20.

Naročnino lahko tudi sami pošljete na naslov:

Upravišstvo "PROSVETA"
2657 S. Lawndale Ave., Chicago

Naročite Mladinski list, naj-boljši mesečnik za slovensko mladino!

NAZNANILO

Društvenim tajnikom in tajnicam se tem potem naznanja, da morajo naznaniti vse spremembe naslovov članov in članic, naglavne novih članov, ter imena in naslove odstojnih, čra-nih in iseljenih članov upravišstva Prosvete, da se lahko točno vradi ima-nik za polljanje lista Prosveta. Ime-na in naslove, katere pošljete glavno-mu tajniku, pošljete tam v arhivu in jih upravišstvo ne dobi. Torej je zelo važno, da vsakej pošljete na na-lad zale pripravljenih listinah vse naslove upravišstva Prosvete pošle. Pri vsaki spremembi naslova naj se vsakej omeni stari in novi naslov. Upravišstvo upravlja opredila, da dru-štveni tajniki in tajnice to upoštevajo. Philip Godine, upravišitelj.

NAROČITE SI DNEVNIK "PROSVETA"

Členi list (soteta) S. N. P. J. J. J. J. J.

Pe oblika S. redno izvajanje se očaj lahko naripi na list Prosveta in prišleto eden, dva ali tri člane in ene družine in se enega naslova k ed naročnini. List Prosveta stane za vso enako go člane ali naslova \$6.00 za celo leto naročnina. Kar pa člane se plačajo pri momentu \$1.20 na tednik, se jim to prišleto k naročnini. Mi prišleto eno eno, dva ali tri člane in ene družine k ed naročnini. Torej očaj ni vrstva, pol, da je list pro-drug na člane S. N. P. J. List Prosveta je vso izvajanje in gotovo je člane v vsaki družini nobila, ki bi rj štital list vsak dan. Torej očaj imate prišleto, da se tudi vi naročite na dnevnik Prosveta. Cena lista Prosveta je:

Za Zdrni, država in Kanada \$6.00	Za Cleveo in Chicago je \$7.50
1 tednik in 4.50	1 tednik in 4.50
2 tednika in 8.00	2 tednika in 8.00
3 tednika in 12.00	3 tednika in 12.00

Upoštevajte, da vsakej pošljete na naložbo vse dopisnice ali listine v zvezi s članstvom in naročninami, ki jih pošljete na naložbo.

Pojasnilo: Vsakej lahko hitro izve, kaj se dogaja v svetu, tako da se preden prej ed družine in bo zahtevali sam svoj list tednik, tako moral tisti član in družina, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveta, to tako naznaniti upravišstvu lista, in občasno doplačati dolžne vsote listu Prosveta. Ako vam se stara, tedaj sama upravišstvo pošlje datum na to vsoto naročnina.

Prosveta, SNPS, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Prišleto pošljite naročnino za Prosveta vsoto k

Ime _____ Čl. družina _____

Naslov _____ Država _____

Mesto _____ Star naročnik _____

Ustavite tednik in ga prišleto k moji naročnini od slednjih članov moje družine:

Ime _____ Čl. družina _____

Ime _____ Čl. družina _____

PRAVI PRIJATELJ

V SLABIH ČASIH JE HRANILNA
VLOGA V VARNI BANKI

KASPAR AMERICAN STATE BANK

1900 BLUE ISLAND AVE.

CHICAGO, ILL.

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJEMA VSA

V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledar-je, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J.
DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cena smerne, unijako delo prve vrste.

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue

CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA UST MENA POJASNILA